

Hämeen liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2027–2029 ja talousarvio 2027.

Hämeen maakuntavaltuusto 23.11.2026

Sisältö

<u>Hämeen liiton organisaatiostrategia</u>	<u>3</u>
<u>Johdanto toiminta- ja taloussuunnitelmaan ja talousarvioon</u>	<u>14</u>
<u>Maakunnan kehittämisen lähtökohdat</u>	<u>15</u>
<u>Maakunnan suunnittelujärjestelmä</u>	<u>16</u>
<u>Luottamushenkilöhallinto</u>	<u>17</u>
<u>Maakuntavaltuuston toiminta</u>	<u>18</u>
<u>Tarkastuslautakunnan toiminta</u>	<u>19</u>
<u>Maakuntahallituksen toiminta</u>	<u>20</u>
<u>Maakunnan yhteistyöryhmän toiminta</u>	<u>21</u>
<u>Toiminta ja tavoitteet 2027 ja suunnitelma 2028–2029</u>	<u>22</u>
<u>Edunvalvonta</u>	<u>23</u>
<u>Yhteistyö</u>	<u>24</u>
<u>Kehittäminen: Aluekehitys</u>	<u>25</u>
<u>Kehittäminen: Aluesuunnittelu</u>	<u>27</u>
<u>Henkilöstö</u>	<u>28</u>

<u>Talousarvio perusteluineen vuodelle 2027 ja taloussuunnitelma vuosille 2028–2029</u>	<u>29</u>
<u>Talousarvion yleisperustelu ja sitovuusaste</u>	<u>30</u>
<u>Talousarvio vuodelle 2027 ja käyttötalousosa</u>	<u>31</u>
<u>Käyttötalousosan yksityiskohtaiset perustelut</u>	<u>32</u>
<u>Investointiosa</u>	<u>35</u>
<u>Rahoitusosa</u>	<u>35</u>
<u>Tuloslaskelma</u>	<u>36</u>
<u>Talousarviotaulukot vuodelle 2027 ja suunnitelmavuosille 2028–2029</u>	<u>37</u>

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Hämeen liiton organisaatiostrategia 2026–

Hämeen puolella.

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Hämeen maakuntaliitto, kuntayhtymä

18

vakituista

5

määräaikaista

Edunvalvonta

Kansallinen
Kansainvälinen

Elinvoima

Aluekehittäminen
Aluesuunnittelu

Yhteyspalvelut

Hallinto
Viestintä

Tätä me olemme

Maakunnan edunvalvoja

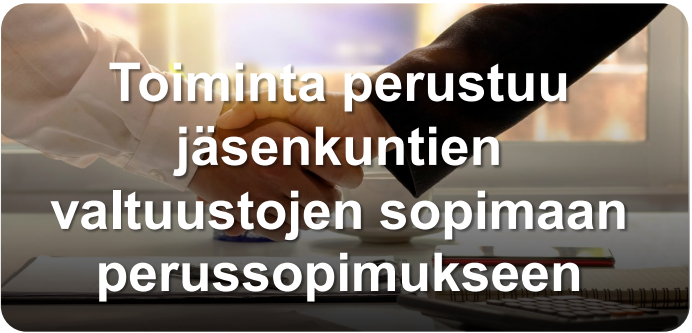
Terävä, kyvykäs ja vahvasti argumentoiva maakunnan ja sen kuntien tuki Suomessa ja maailmalla.

Kehittämisen mahdollistaja

Tunnistamme maakunnan vahvuudet, valitsemme rahoitettavat hankkeet ja luomme kasvun edellytyksiä aluesuunnittelulla.

Yhteistyön tekijä

Tunnistamme maakunnan avainpelaajat ja rakennamme kilpailukyvyn kannalta oleellisia verkostoja ja yhteistyön alustoja.

Toiminta perustuu jäsenkuntien valtuustojen sopimaan perussopimukseen

Kuntayhtymä
11 omistajakuntaa

Vahvaa etujen ajamista

Lakisääteisiä tehtäviä

Laki- sääteiset

Aluesuunnittelu §

Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on koko maakunnan kattava suunnitelma, joka ohjaa maankäytön pitkän aikavälin kehittämistä. Se sisältää kartalle merkityt aluevaraukset, määräykset ja kaavaselostuksen. Kaava määrittelee maakunnan kannalta keskeiset alueet ja ohjaa kuntien sekä viranomaisten suunnittelua.

Vastaamme myös liikennejärjestelmäsuunnittelusta, jonka tavoitteena on kehittää kaikkia liikennemuotoja tasapuolisesti tulevaisuutta varten.

Aluekehittäminen §

Maakuntaohjelma ohjaa Kanta-Hämeen aluekehittämistä. Se perustuu maakunnan avaintoimijoiden yhteiseen tahtotilaan ja sisältää tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan, osaamisen ja infrastruktuurin vahvistamiseksi sekä älykkään erikoistumisen strategian.

Kehittämisessä keskitytään toteuttamiskelpoihin ja rahoitettavissa oleviin toimiin, jotka tukevat maakunnan kasvua.

Kulttuuri §

Edistämme hämäläistä kulttuuria ja perinteitä monin tavoin: jaamme vuosittain kulttuuristipendin, valitsemme vuoden hämäläisen, osallistumme tapahtumien järjestämiseen sekä koordinoimme kuntien kulttuurivastaavien työtä.

Monipuolinen kulttuuri rikastuttaa arkea, ja vaikka resurssimme ovat rajalliset, panostamme sen kehittämiseen ja yhteistyöhön.

Muut tehtä- vämmme

Matkailun
kehittämisen
mahdollistaminen

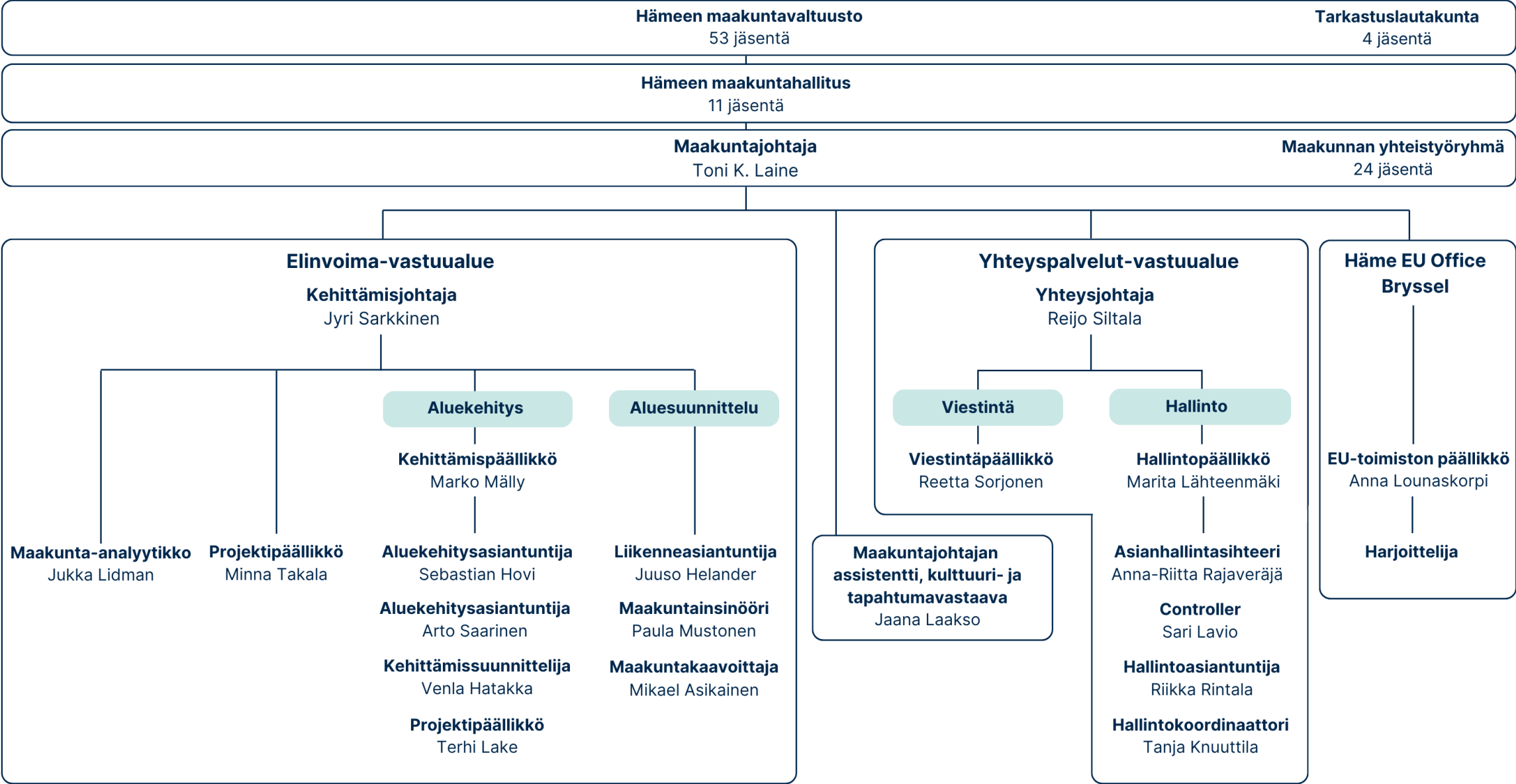

Asumisen ja
hyvän arjen
kehittäminen

Elinkeinoelämän
tukeminen

Hämeen liiton organisaatio 1.1.2027

Olemassa olomme perusta

Tehtävämme on vastata aluekehittämisen ja aluesuunnittelun strategisista kokonaisuuksista Kanta-Hämeen alueella.

Huolehdimme omalta osaltamme kuntiemme ja maakunnan asukkaiden hyvinvoinnista ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksista, mukaan lukien maakunnan kulttuuritoiminnan edellytykset.

Teemme tiivistä yhteistyötä valtionhallinnon, -viranomaisten ja ministeriöiden, kaupunkien, kuntien, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen kanssa.

Valvomme ja ajamme vahvasti maakunnan etua kansallisesti ja kansainvälisesti.

Rakennamme taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta Kanta-Hämeeseen.

Kokoamme eri toimijoita yhteen ja edistämme niiden välistä yhteistyötä.

Olemme pitkäjänteinen, jatkuvuutta edustava toimija koko maakunnan kehittämistyössä.

Tahtotilamme.

Olla aktiivinen maakunnan edunajaja ja yhteistyön rakentaja kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Ennakoida ja seurata muutostekijöiden kehitystä ja johtaa päätöksentekoa dynaamisista tietopohjaa hyödyntäen.

Reagoida muuttuviin olosuhteisiin ja hyödyntää uusia mahdollisuuksia.

Laittaa liikkeelle asioita, jotka tähtäävät parhaaseen mahdolliseen tulevaisuuteen.

Arvot, joiden pohjalta toimimme

Olemme maakunnan toimijoiden etua ajava ja yhteensitova, pitkäjänteinen kehittäjä – paremman tulevaisuuden tekijä.

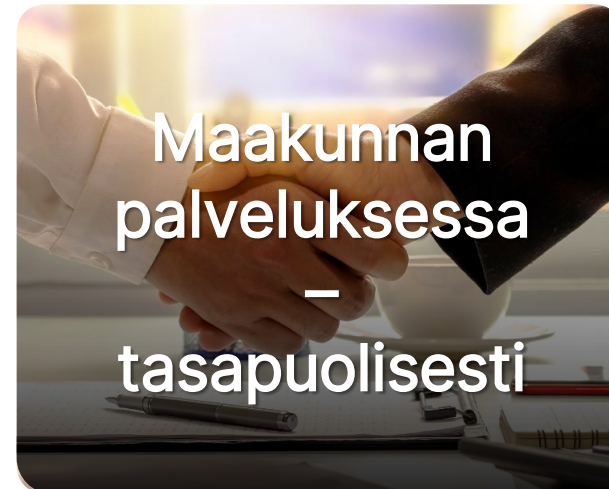
Katsomme pitkälle tulevaisuuteen ja laitamme asioita liikkeelle.

Olemme vaikuttava ja vakuuttava linkki Suomen, Euroopan unionin ja kansainvälisten areenojen välillä.

Toimimme ketterästi ja ulospäinsuuntautuen – asiantuntijaorganisaationa, jonka kumppani halutaan olla.

Luottamuksen arvoinen
asiantuntijaorganisaatio

Vakaa, pysyvä ja pitkäjänteinen
yhteistyökumppani

Merkityksemme ja vaikuttavuutemme yhteiskunnassa

Toimimme väylänä ja yhteyspisteenä maakunnan toimijoille Hämeessä, Suomessa, EU:ssa ja globaalisti.

Vaikutamme yhteiskunnalliseen kehitykseen päätöksenteolla ja lausunnoilla.

Osallistumme maakunnan kannalta merkittäviin verkostoihin, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Valintamme

Kanta-Hämeen edunvalvoja ja yhteyksien rakentaja Suomessa, EU:ssa ja maailmalla

Vaikutamme maakunnan ja sen toimijoiden kannalta tärkeimpiin prosesseihin ja toimintapolitiikkoihin.

Rakennamme ja vahvistamme strategisesti ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiä yhteyksiä ja kumppanuuksia.

Luomme maakunnasta houkuttelevaa ympäristöä investoinneille, uusille yrityksille ja asukkaille.

Maakunnan toimijoiden tuki ja kehittämisen mahdollistaja

Ohjaamme maakunnan hanketoimintaa ja varmistamme maakuntaohjelman strategisten valintojen toteutumisen.

Viemme yhdessä kuntien, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa niitä maakunnan vahvuuksia eteenpäin, joilla uudistetaan ja vahvistetaan aluetaloutta, kilpailukykyä ja kasvua.

Monialaiset asiantuntijat maakunnan palveluksessa

Tuotamme luotettavaa tietopohjaa ja asiantuntemusta strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Mahdollistamme maakunnan vahvuuksien ja strategisten valintojen kehittämisen ja toteuttamisen niille soveltuvilla välineillä (maakuntakaava, maakuntaohjelma, liikenne-järjestelmäsuunnitelma...)

HÄMEEN LIITTO

Regional Council of Häme

Katso koko strategia tästä linkistä:
[Hämeen liiton organisaatiostrategia](#)

Hämeen puolella.

Johdanto toiminta- ja taloussuunnitelmaan ja talousarvioon

Vuoden loppuun mennessä maakuntavaltuuston on hyväksyttävä kuntayhtymän talousarvio ja talouden vastuut ja velvoitteet seuraavaksi kalenterivuodeksi (kuntalaki). Samalla valtuusto hyväksyy taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarvion kiinteä yhteys taloussuunnitelmaan todetaan laissa: talousarvio on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio- ja suunnitelma laaditaan siten, että ne toteuttavat kuntayhtymän strategiaa ja sen edellytykset tehtävien hoitamiseen turvataan. Samalla hyväksytään kuntayhtymän toiminnan ja talouden tavoitteet.

Palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevien tavoitteiden asettaminen sekä niiden edellyttämien menojen ja tulojen budjetointi tehdään talousarvion käyttötalousosassa ja investointiosassa. Tuloslaskelmassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa on yhteenveto rahanlähteistä ja käytöstä.

Kuntayhtymän perussopimuksen mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy syyskokouksessaan Hämeen liiton seuraavan vuoden talousarvion ja kolmea tai useampaa vuotta koskevan taloussuunnitelman.

Maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot (Hämeen liiton hallintosääntö). Talousarviosta päättäessään maakuntavaltuusto määrittelee, mitkä ovat sen sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet.

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2027–2029 ja talousarvio 2027 laaditaan Hämeen liiton valtuuston 24.11.2025 hyväksymän Hämeen liiton uuden organisaatiostrategian ”Hämeen puolella” pohjalta. Uusi maakuntaohjelma ”Kun toimeen tartutaan” – Kanta-Hämeen maakuntaohjelma 2026-2029 on hyväksytty niin ikään maakuntavaltuustossa 24.11.2025.

Maakuntahallitus hyväksyy talousarvioon perustuvan työohjelman vuodelle 2027. Siinä päätetään tarkemmista toimista ja seurannasta, joilla päästään valtuuston asettamiin tavoitteisiin. Maakuntahallitus seuraa toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumista.

Maakunnan kehittämisen lähtökohdat

Kanta-Hämeen vahvuus on sen monipuolisessa elinkeinorakenteessa. Teollinen perinne, uudistuvat osaamisaalat ja seutujen erilaiset profiilit muodostavat perustan tulevalle kasvulle. Maakunnan koko potentiaalia ei ole vielä hyödynnetty, mutta lähtökohdat ovat vahvat.

Keskeisiä saloja ovat elintarviketeollisuus, metallituotteiden valmistus ja jalostus sekä bio- ja kiertotalous. Seutujen profiilit täydentävät toisiaan. Forssan seutu erottuu kiertotalouden edelläkävijänä, Hämeenlinna palvelu- ja asiantuntijatyön keskuksena ja Riihimäki robotiikan sekä puolustusteollisuuden osaamiskeskittymänä.

Puolustusteollisuus on Kanta-Hämeen nouseva avainala. Sen liikevaihto on kasvanut viime vuosina nopeasti vahvan kotimaisen ja kansainvälisen kysynnän seurauksena. Maakunnan yritykset valmistavat muun muassa ajoneuvoja, aseita ja suojavarusteita.

Puolustusteollisuus tuo maakuntaan investointeja ja työpaikkoja sekä kytkee Kanta-Hämeen osaksi eurooppalaista turvallisuus-, teknologia- ja huoltovarmuuskokonaisuutta.

Kanta-Hämeen keskeinen pitkän aikavälin haaste liittyy väestökehitykseen. Syntyvyys on historiallisen matala, luonnollinen väestönlisäys negatiivinen ja työikäisen väestön määrä vähenee. Muuttoliikkeen merkitys korostuu entisestään, erityisesti maahanmuuton osalta.

Väestön muutos kiristää työmarkkinoiden rakenteellisia haasteita. Työikäisen väestön väheneminen lisää painetta osaavan työvoiman saatavuuteen, samalla kun pitkittynyt työttömyys ja osaamisvajeet vaikeuttavat kohtaantoa. Ratkaisevaa on osaamisen jatkuva kehittäminen, työllistymisen esteiden purkaminen ja koulutuksen tiiviimpi kytkeminen alueen elinkeinoelämän tarpeisiin.

Maakunnan veto- ja pitovoima rakentuu talouden edellytyksistä ja arjen laadusta. Investoinnit, vienti ja TKI-toiminta vahvistavat kasvun perustaa, kun taas luonnonläheisyys, kulttuuri, matkailu ja turvallisuus lisäävät maakunnan houkuttelevuutta asuin- ja toimintaympäristönä. Kanta-Hämeen vahvuutena on arjen sujuvuus. Palvelut, asuminen, liikkumismahdollisuudet, työ ja luonto ovat lähellä.

Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Aluesuunnittelu

Maakunnan aluesuunnittelua ohjaava Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on kokonaismaakuntakaava, joka kattaa koko maakunnan alueen. Valmistelussa tällä hetkellä on kokonaiskaavaa päivittävä vaihemaakuntakaava. Maakuntakaava määrittelee maakunnan maankäytön pitkän ajanjakson kehittämisen suuntaviivat. Kaavan aluevaraukset esitetään kartalla kaavamerkintöinä ja kaavamääräyksinä. Kaavaan kuuluu myös kaavaselostus.

Maakuntakaava sisältää maakunnan kehityksen kannalta oleelliset alueet ja se ohjaa kuntien kaavoitusta ja viranomaisten muuta alueidenkäyttöä koskevaa suunnittelua.

Osana aluesuunnittelua liitto vastaa liikennejärjestelmäsuunnittelutyöstä alueellaan. Liikennejärjestelmäsuunnitelman lähtökohtana on kehittää maakunnan kaikkia liikennemuotoja tasapuolisesti tulevaisuuteen katsoen. Kanta-Hämeen uuden liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinta on käynnissä ja se valmistuu kesällä 2027.

Aluekehitys

Maakunnan aluekehittämistä ohjaa ”Kun toimeen tartutaan” Kanta-Hämeen maakuntaohjelma 2026-2029, joka perustuu maakuntamme avaintoimijoiden yhteiseen tahtotilaan Hämeen kehittämisestä. Vaikutamme uuden EU:n alue- ja rakennepolitiikan sisältöön 2028-2034. Tavoitteenamme on vahvistaa suunnitelmallisesti Hämeen TKI-toimintaa ja osaamista sekä kehittää sitä tukevaa infrastruktuuria.

Maakuntaohjelma sisältää maakuntamme mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet sekä maakunnan älykkään erikoistumisen strategian.

Kanta-Hämeen aluekehittämisessä pyrimme keskittymään asioihin, jotka tukevat Kanta-Hämeen maakunnan kehittymistä, ovat toteutettavissa ja rahoitettavissa.

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Luottamushenkilöhallinto.

Maakuntavaltuusto

Tarkastuslautakunta

Maakuntahallitus

Maakunnan yhteistyöryhmä

Maakuntavaltuuston toiminta

Hämeen liiton ylintä päätösvaltaa käyttää maakuntavaltuusto, jossa on 53 jäsentä. Maakuntavaltuutetut ja varavaltuutetut ovat omien kuntiensä kunnanvaltuuston jäseniä.

Jäsenkuntien edustajainkokous valitsi 18.6.2025 maakuntavaltuuston jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet vuoden 2025 kuntavaalien tulokseen perustuen. Jäsenet edustavat maakuntavaltuustossa jäsenkuntiaan.

Valtuuston keskeinen tehtävä on päättää maakunnan kehittämistä ohjaavista strategisista linjauksista, suunnitelmista, toimintaohjelmista ja maankäytön alueellisista suunnitelmista. Se käsittelee ja hyväksyy vuosittain Hämeen liiton toiminta- ja taloussuunnitelman ja talousarvion. Se ohjaa myös resurssien kohdentamista asettamalla tavoitteet talousarviovuoden toiminnalle.

Valtuusto hyväksyy tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen, jossa valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista arvioidaan.

Tarkastuslautakunnan toiminta

Maakuntavaltuusto valitsi elokuussa 2025 tarkastuslautakunnan omaa toimikauttaan vastaavaksi ajaksi. Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet ovat maakuntavaltuuston jäseniä.

Tarkastuslautakunta vastaa Hämeen liiton hallinnon ja talouden tarkastuksesta ja sen järjestämisestä. Lautakunta arvioi valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista ja seuraa, että kuntayhtymän tilintarkastus toteutetaan hyvän kunnallisen tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla.

Maakuntahallituksen toiminta

Maakuntavaltuusto valitsi elokuussa 2025 yksitoista jäsentä maakuntahallitukseen Hämeen liiton perussopimuksen mukaisesti. Jäsenet valittiin maakunnan kolmelta seutukunnalta väestömäärien suhteessa.

Hallituksen muodostamisessa noudatettiin vuoden 2025 kuntavaalien poliittista äänijakaumaa maakunnassa. Hallituksen toimintakausi on sama kuin valtuustolla.

Maakuntahallitus valvoo kuntayhtymän etua, edustaa sitä ja tekee sen puolesta sopimukset. Sen tehtävänä on valmistella ja tehdä esitykset valtuustolle kaikista keskeisistä strategisista suunnitelmista ja asioista, liiton toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja talousarviosta sekä muista valtuuston käsittelyyn menevistä asioista. Lisäksi hallitus vastaa valtuuston päätösten täytäntöönpanosta.

Valtuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi maakuntahallitus antaa toimintalinjaukset Hämeen liiton toiminnalle. Se seuraa asetettujen tavoitteiden toteutumista osavuosikatsauksissa.

Hallitus käsittelee kehittämishankkeille muun muassa Euroopan aluekehitysrahaston varoista myönnettäväksi tulevat tuet.

Maakunnan yhteistyöryhmän toiminta

Maakuntahallitus asetti maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) 15.11.2021 § 195. MYR koostuu maakunnan kehittämisen kannalta tärkeimmistä yhteistyötahoista ja valtionhallinnon organisaatioista seuraavasti:

1. Maakunnan kunnat ja Hämeen liitto, 8 jäsentä
2. Ohjelmia rahoittavat valtion viranomaiset ja muut yhteistyöryhmän tehtävien kannalta merkittävät valtionhallintoon kuuluvat organisaatiot, 8 jäsentä
3. Maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset tahot kuten työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjä, kansalaisyhteiskuntaa kuten ympäristö-, tasa-arvo- ja syrjimättömyyden edistämistä edustavia järjestöjä sekä muita alueen erityispiirteiden kannalta keskeisiä tahoja, 8 jäsentä

MYR toimii kumppanuuselimenä Euroopan alue- ja rakennepolitiikan ohjelman osalta 2021/1060, art. 8. Ryhmästä ja sen tehtävistä säädetään laissa (756/2021/toimeenpanolaki) ja valtioneuvoston asetuksessa (797/2021) alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin (EU) alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta.

MYR työskentelee maakuntavaltuuston toimikauden ajan. Hämeen liitto saa toiminnan kustannuksiin tukea EU:n rakennerahastojen teknisestä tuesta, joten MYRin kustannukset kohdennetaan projektitoiminnan kustannuspaikalle omalle projektilleen.

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Toiminta ja tavoitteet 2027 ja suunnitelma 2028–2029

- Hämeen maakuntavaltuustotason tavoitteet vuodelle 2027
- Hämeen maakuntavaltuuston suunnitelmavuodet 2028–2029

Maakuntavaltuuston tavoitteet vuodelle 2027

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
NRP-suunnitelman ja kansallisen ALKE-lainsäädännön valmisteluun vaikuttaminen	Aluekehittämisen rahoituksen säilyminen maakuntien liitoissa
Vaikutamme yhdessä eteläisen Suomen maakuntien kanssa siihen, että vuonna 2028 alkavalla EU-ohjelmakaudella rahoitusta kohdennetaan nykyistä paremmin Kanta-Hämeen tarpeisiin.	Toteutuneet vaikuttamistoimet ja panostukset.
Varmistamme valtion aluehallinnon läsnäolon Kanta-Hämeessä.	Toteutuneet uusien elinvoimakeskusten ja lupa- ja valvontaviranomaisen toimipisteet. Suomi-pisteen ja avustavien toimipisteiden sijoittuminen Hämeessä
Vaikutamme siihen, että Kanta-Hämeen maakuntaohjelmassa määriteltyjen vahvuuksien sekä Kanta-Hämeen osaamisen tunnettuutta lisätään EU-tasolla.	Toteutuneet tilaisuudet ja tapaamiset sekä Brysselissä että Kanta-Hämeessä

Suunnitelmavuodet 2028–2029

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Varmistamme osaltamme, että Helsinki-Tampere-välisen pääradan välityskyvyn parantaminen etenee suunnitellusti Pasila-Tampere-välillä.	- Ohituspaikkojen suunnittelu on valmistunut ja rakentaminen alkanut - Pääradan kehittämisen rahoitus
Varmistamme, että liikenneyhteydet Kanta-Hämeestä maan sisällä ja kansainvälisesti ovat sujuvat ja turvalliset, jotta ne palvelevat hyvin maakunnassa toimivia yrityksiä ja asukkaita.	Parempien yhteyksien toteutumiseen on vaikutettu yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
Vaikutamme valtakunnallisiin suunnitelmiin ja päätöksentekoon valtatie 10 ja kantatie 54 hankkeiden edistämiseksi. Edistämme valtatie 2 liikennekäytävän hankkeita ja toimimme keskeisessä roolissa HFP-neuvottelukunnassa.	Hankkeiden suunnittelu- ja toteutusrahoitus

Yhteistyö

Maakuntavaltuuston tavoitteet vuodelle 2027

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Tarkennamme lisäarvoa tuottavaa yhteistyötä Länsi-Suomen maakuntien kanssa.	Länsi-Suomella on yhteinen ohjelma kehittämisen ja edunvalvonnan perusteeksi, joka täydentää Hämeen omaa ohjelmaa
Toteutamme tiiviimpää vuoropuhelua jäsenkuntiemme kanssa Hämeen liiton toiminnasta uudessa aluekehittämisen ja aluetoimijoiden tilanteessa. Lisäämme johtavien kuntapäättäjiä mahdollisuuksia verkostoitua ja pitää yhteyttä Hämeen liiton ylläpitämään.	- Hämeen liiton vierailut jäsenkuntien valtuustoihin - Yhteiset tapahtumat ja keskustelualustan toimivuus kuntien johtaville poliitikoille
Jäsenkuntien kuntajohdon ja Hämeen liiton johdon strategiset toimintalinjaukset on tehty. Varmistamme osaltamme, että Häme EU Office toimii solmukohtana ylläpitäjiensä EU-toiminnoille ja että EU Office tuo konkreettista lisäarvoa Hämeen liitolle.	- Kuntajohtajakokoukset - Edunvalvontaportfolion ylläpitäminen yhteistyössä kuntajohtajien kanssa - Ylläpitäjät ovat hyödyntäneet EU Officen asiantuntemusta: koulutusten määrä, tapaamisten määrä
Varmistamme, että Kanta-Hämeen avaintoimijat ovat mahdollisimman hyvin valmistautuneita tulevaan EU-rahoitusohjelmakauteen 2028-34 ja rahoitusten hyödyntämiseen.	- Häme EU Officen asiantuntijuuden hyödyntäminen: koulutukset, tapaamiset, ajankohtaiskatsaukset - EU-yhteistyöverkostojen ylläpito ja vahvistaminen: mm. ERRIN, ENDR

Suunnitelmavuodet 2028–2029

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Vakiinnutetaan vuoropuhelua Hämeen liiton jäsenkuntien kanssa.	Vuoropuhelun mallit, kuntajohtajakokoukset
Jatkamme vuonna 2025 aloitettua vuoropuhelua Hämeen liiton jäsenkuntien uusien valtuustojen kanssa.	Jäsenkuntien valtuutettujen tietoisuus Hämeen liiton toiminnan sisällöstä ja toimintaperiaatteista on lisääntynyt.
Yhteistyö vaalipiirin kansanedustajien kanssa	Toteutuneet tapaamiset vaalipiirin kansanedustajien kanssa yhteistyössä Hämeen kansanedustajien puheenjohtajan ja Päijät-Hämeen liiton edustajien kanssa

Kehittäminen | Aluekehitys

Maakuntavaltuuston tavoitteet vuodelle 2027

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Jatkamme EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 toimeenpanoa.	- Järjestetään 1-2 rahoitushakua (keväällä + tarvittaessa syksyllä). - Kohdennetaan myönnettävästä rahoituksesta 100 % maakuntaohjelman älykkään erikoistumisen (ÄES) mukaisille hankkeille.
Jatkamme maakuntaohjelman 2026-29 jalkauttamista ja edistämme maakuntaohjelman tavoitteiden täyttymistä	- Tuemme sidosryhmiä maakuntaohjelman tavoitteiden saavuttamisessa esimerkiksi ohjaamalla heitä kattavasti eri rahoituskanavien käyttämiseen. - Rahoitetaan ja/tai käynnistetään vähintään viisi alueellista ja/tai kansainvälistä maakuntaohjelman mukaista hanketta. - Järjestetään vähintään viisi aluekehityksen tilaisuutta/webinaaria. - Maakunnallinen aluekehityspäivä on järjestetty keväällä.
Vahvistamme maakunnan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) vaikuttavuutta ja ekosysteemistä toimintatapaa.	- Osallistuminen valittuihin kansainvälisiin, kansallisiin ja alueellisiin verkostoihin. - TKI-rahoituksen määrän kohdentuminen Kanta-Hämeeseen. - Maakunnallisten ja kansainvälisten hankkeiden määrän seuranta. - Älykkään erikoistumisen kansainvälinen arviointi on toteutettu. - Maakunnallisen TKI-toiminnan ohjausta on vahvistettu.
Panostamme hankerahoituksen viestintään ja markkinointiin	- Vähintään 45 osallistujaa hakuinfoissa ja rahoitukseen liittyvissä tilaisuuksissa. - Ohjelmanmukaisuusneuvonnan tapaamiset tarpeen mukaan. Arvio 5-10 kpl vuodessa. - Julkaistaan kerran kuukaudessa hankeuutiskirje (11 kpl) ja kasvatetaan sen tilausmäärää, avausprosenttia ja lukuprosenttia. - Sosiaalisen median perusmittarit: tavoitavuus, katselukerrat. - Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 -ohjelman tulostiedotus on aloitettu.

Suunnitelmavuodet 2028–2029

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Edistämme maakuntaohjelman tavoitteiden täyttymistä.	• Toteutuneet tavoitteet. • Rahoitetut hankkeet. • Järjestetyt tilaisuudet ja webinaarit. • Maakuntaohjelman väliarviointi on toteutettu.
Jatkamme EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 toimeenpanoa.	• Rahoitushaut on järjestetty. • Maakuntaohjelman älykkään erikoistumisen strategian mukaisia hankkeita on rahoitettu.
TKI-panostukset maakunnassa lisääntyvät.	• Kanta-Hämeen TKI-panostukset ovat saavuttaneet muiden maakuntien tasoa.
EU:n uuteen ohjelmakauteen 2028-2034 valmistautuminen.	• Edunvalvontatoimenpiteitä on toteutettu.

Kehittäminen | Aluesuunnittelu

Maakuntavaltuuston tavoitteet vuodelle 2027

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Käsitlemme kaavaehdotuksesta saadun palautteen ja viimeistelemme ehdotuksen valtuuston hyväksyttäväksi.	Maakuntavaltuusto on hyväksynyt vaihemaakuntakaavan.
Kanta-Hämeen Liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistuu.	Maakuntahallitus on käsitellyt Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelman.
Kansallisen tietomallipohjaisen kaavoitustyökalun käyttöönotto Hämeen liitossa.	Kaavoitustyökalu on valittu.
Edistämme maakunnallista ilmastonmuutokseen sopeutumista toteuttamalla ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelmaa. Seuraamme ilmastonmuutoksen hillinnän toteutumista maakunnallisen ilmastovahdin avulla.	Ilmastovahti on aktiivisessa käytössä kunnissa ja muilla maakunnan toimijoilla.
Valmistelemme yhteistyössä Länsi-Suomen maakuntien ja valtio-osapuolten kanssa uuden Länsi-Suomen liikennestrategian.	Länsi-Suomen liikennestrategia on valmistunut.

Suunnitelmavuodet 2028–2029

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Ilmastovahti on edelleen aktiivisessa käytössä.	Ilmastovahtiin kirjatut toimenpiteet etenevät suunnitellusti.
Kanta-Häme osaksi kansallisen vetyverkon kehitystä.	Osallistuminen toimintaan.
Aloitetaan valmistelemaan Kanta-Hämeen kokonaismaakuntakaavaa.	- Valtuusto on päättänyt käynnistää kaavan valmistelun. OAS on ollut nähtävillä. - Kokonaismaakuntakaavan taustaselvitysten laadinta aloitetaan.

Organisaatiostrategia, tiedolla johtaminen, hallinto ja henkilöstö

Maakuntavaltuuston tavoitteet vuodelle 2027 ja suunnitelmavuodet 2028–2029

Tavoite	Toimenpiteet / mittarit
Hämeen liiton organisaatiostrategian toimeenpano	• Luottamuksen, maineen ja brändin mittaaminen
Olemme tiedolla johtamisen vahva asiantuntija.	• Maakuntaohjelman seuranta toteutetaan yhdessä maakunnan tilannekuvan kanssa, aluekehityksen tilannetta seurataan jatkuvasti, kunnille ja sidosryhmille tuotetaan ajankohtaisia tiedolla johtamisen sisältöjä, päätöksenteon tukesi laaditaan analyyskejä ja selvityksiä
Ylläpidämme ajantasaista sopimus-, asianhallinta- ja arkistojärjestelmää, jotka toimivat liiton toiminnan kivijalkana. Kehitämme liiton toimintaa lainsäädännön edellyttämin uudistuksin sekä tarvittavilla hallintosäännön ja ohjeistusten muutoksilla.	• Pidämme sopimus-, asianhallinta- ja arkistojärjestelmän ajan tasalla, teemme lainsäädäntöuudistusten edellyttämät toimeenpanotoimet sekä hallintosäännön ja ohjeistusten päivitykset • Sopimus- ja asianhallinta ja sähköinen arkisto on päivitetty • Uuden hankintalain edellyttämät toimenpiteet on tehty • Tiedonhallinnan ohje on päivitetty ja tarvittavat hallintosäännön ja muiden ohjeistusten päivitykset on tehty • Uusi työsuojelun ja tasa-arvon toimintasuunnitelma on otettu käyttöön – toimintasuunnitelman mukainen seuranta on toteutettu
Hämeen liitto on houkutteleva, asiantuntijoita ja johtoa kiinnostava työpaikka.	• Henkilöstön työhyvinvoinnin ja työhyvinvointietujen kehittäminen • Henkilöstön uralla etenemisen tukeminen ja kouluttautumismahdollisuuksien tarjoaminen • Laadukkaiden hakemusten määrä avoimiin työpaikkoihin, asiantuntijoiden ja johdon pysyvyys • Henkilöstökyselyiden ja -raporttien sisältö, työtyytyväisyyskyselyiden tulokset

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Talousarvio perusteluineen vuodelle 2027 ja taloussuunnitelma vuosille 2027–2029

Talousarvion yleisperustelut ja sitovuusaste

Hämeen liiton talousarvio laaditaan kuntalain ja kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. Toimintasuunnitelmassa esitetään toiminnalliset tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitettavat resurssit. Kuntalain mukaan kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota, johon on sisällytettävä käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarvion sekä siihen mahdollisesti tehtävät muutokset päättää valtuusto.

Käyttötaloulosassa maakuntavaltuusto hyväksyy sitovasti toimintakatteen seuraaville tulosalueille:

- Luottamushenkilöhallinto (valtuusto, tarkastuslautakunta ja hallitus)
- Operatiivinen toiminta
- Projektit

Hämeen liiton hallinnoimat projektit tukevat liiton tavoitteiden saavuttamista ja tehtävien toteuttamista. Niiden talousarviot yhteensä esitetään erikseen ulkopuolisen kohdennetun rahoituksen ja siitä seuraavan projektikohtaisen seuranta- ja raportointitarpeen vuoksi.

Talousarvio vuodelle 2027

Hämeen liiton lakisääteisen toiminnan taloudellisen perustan muodostavat jäsenkuntien maksut liitolle. Jäsenmaksujen muodostama taloudellinen perusta asettaa raamit Hämeen liiton toiminnalle ja sille asetettaville tavoitteille.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosan toimintatuotoissa jäsenkuntien maksuosuudet vuonna 2027 ovat yhteensä 2.180.100 euroa. Kuntakohtaiset maksuosuudet voivat hieman muuttua, mikäli verotulojen kertymien suhteissa tapahtuu jäsenkuntien välillä muutoksia.

Kuntakuntakohtaiset jäsenmaksut määräytyvät viimeisimmän tiedossa olevan verovuoden kunnallis- ja yhteisöverokertymien suhteen mukaisesti. Jäsenkuntien maksuosuudet vuodelle 2027 -taulukko on sivulla 42.

Kuntien maksut käytetään luottamushenkilöhallinnon ja operatiivisen toiminnan toimintakulujen kattamiseen. Projektitoiminta rahoitetaan pääasiassa ulkopuolisella projektirahoituksella.

Jäsenkuntien maksuosuuksia esitetään korotettavaksi vuodelle 2027 yhteensä 40 000 eurolla. Korotuksella katetaan yhdessä säästötoimien kanssa kunnallisen alan palkkaratkaisun aikaansaama palkkakulujen nousu sekä yleinen inflaatio.

Käyttötalousoosan yksityiskohtaiset perustelut 1/3

Luottamushenkilöhallinto

Luottamushenkilöhallinto sisältää maakuntavaltuuston, tarkastuslautakunnan ja maakuntahallituksen toimintatuotot ja -kulut. Talousarviossa on varauduttu luottamushenkilöiden kokous- ja vuosipalkkioiden, matkakorvausten, ansionmenetykskorvausten sekä muiden kokouskustannusten maksamiseen.

Maakuntavaltuusto kokoontuu vuonna 2027 kahteen varsinaiseen kokoukseen, kevätkokoukseen ja syyskokoukseen. Niiden lisäksi varaudutaan yhden valtuustoseminaarin kustannuksiin.

Tarkastuslautakunta varautuu pitämään viisi kokousta. Lisäksi varaudutaan sopimuksen mukaisiin tilintarkastuspalkkioihin sekä lautakunnan jäsenten ajankohtaiskoulutukseen.

Maakuntahallituksen osalta talousarviossa on varauduttu yhteentoista kokouskertaan vuonna 2027. Lisäksi on varauduttu hallituksen työseminaarin pitämiseen.

Luottamushenkilöhallinnon toimintakuluihin vuodelle 2027 on varattu yhteensä 100.000 euroa. Vastaavasti myös jäsenkuntien jäsenmaksuja kohdennetaan luottamushenkilöhallintoon 100.000 euroa, joka muodostaa luottamushenkilöhallinnon toimintatuotot.

Käyttötalousoosan yksityiskohtaiset perustelut 2/3

Operatiivinen toiminta

Liiton operatiivinen toiminta on organisoitu kolmelle vastuualueelle:

- Edunvalvonta
- Kehittäminen
- Yhteistyö

Vastuualueiden määrärahat ovat yhteisiä. Myös operatiivinen työ tavoitteiden saavuttamiseksi ylittää merkittävässä määrin liiton vastuualueiden rajat.

Operatiivisen toiminnan toimintakulut vuonna 2027 arvioidaan olevan yhteensä 2 114 700 euroa. Operatiivisen toiminnan toimintatuotot ovat yhteensä 2 114 700 euroa. Jäsenkuntien maksuosuuksia kohdennetaan operatiiviseen toimintaan 2 080 100 euroa.

Henkilöstökulut 1 906 540 euroa muodostavat noin 90 prosenttia operatiivisen toiminnan kuluista. Palvelujen ostoihin on varattu 634 920 euroa ja niiden osuus on 30 prosenttia operatiivisen toiminnan toimintakuluista. Palveluiden ostoihin sisältyvät muun muassa asiantuntijapalvelut, ICT-palvelut, talous- ja henkilöstöpalvelut sekä omavastuuosuudet projekteihin.

Käyttötalouden yksityiskohtaiset perustelut 3/3

Projektit

Hämeen liitto voi ottaa toteutettavakseen Hämeen liiton strategian mukaisia projekteja, jotka edistävät maakunnan kehittämiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja jotka ovat sellaisia, joiden toteuttaminen liiton hallinnoimana on tarkoituksenmukaista maakunnan näkökulmasta.

Vuonna 2027 projektien toimintatuotot ovat 464 400 euroa ja toimintakulut 473 900 euroa. Projektien menot katetaan lähes kokonaan erillisellä projektirahoituksella, joten projekteilla ei ole juurikaan vaikutusta jäsenkuntien maksuosuuksiin.

Investointiosa

Investointiosassa ei esitetä tehtäväksi uusia varauksia.

Rahoitusosa

Rahoitusosassa ei ole sitovia määrärahoja. Rahavarojen muutos on –6 500 euroa.

Tuloslaskelma

Vuodelle 2027 laaditussa talousarviossa toimintatuottoja on laskettu kertyvän yhteensä 2 679 100 euroa. Toimintatuotoista 81 prosenttia on jäsenkuntien maksuosuuksia, joita on laskettu saatavan yhteensä 2 180 100 euroa. Tukien ja avustusten määrä on 469 400 euroa.

Talousarvion mukaiset vuoden 2027 toimintakulut ovat 2 688 600 euroa. Kaikista Hämeen liiton toimintakuluista henkilöstökulujen osuus on 1 906 540 euroa eli 71 prosenttia. Henkilöstökuluihin sisältyvät henkilökunnan palkkojen ja sivukulujen lisäksi luottamushenkilöiden palkkiot sivukuluineen. Palvelujen ostojen osuus kuluista on 634 920 euroa eli 24 prosenttia. Aineiden ja tarvikkeiden hankintojen osuus on 28 130 euroa (yhden prosentin) ja muiden toimintakulujen osuus 117 010 euroa (4 prosenttia) toimintakuluista.

Vuoden 2027 toimintatuottojen ja -kulujen erotus, toimintakate, on –9 500 euroa ja vuosikate –6 500 euroa. Vuoden 2027 tilikauden tulokseksi tulee suunnitelman mukaan –6 500 euroa ja rahastokirjauksen jälkeen vuonna 2027 Hämeen liitolle jää 8 500 euroa ylijäämää.

Talousarviotaulukot vuodelle 2027 ja suunnitelmavuosille 2028–2029

Taulukko: Käyttötalousosa

Käyttötalousosa

	TP25	TA26 Muutettu	2027	Muutos-% TA26-TA27	TS 2028	TS 2029
Luottamushenkilöhallinto						
Toimintatuotot	125 000	125 000	100 000	-20 %	100 000	100 000
Toimintakulut	87 159	125 000	100 000	-20 %	100 000	100 000
Toimintakate	37 841	0	0		0	0
Operatiivinen toiminta						
Toimintatuotot	2 053 036	2 116 700	2 114 700	0 %	2 114 700	2 114 700
Toimintakulut	2 081 501	2 116 700	2 114 700	0 %	2 102 720	2 103 880
Toimintakate	-28 465	0	0	0 %	11 980	10 820
Projektitoiminta						
Toimintatuotot	553 984	457 290	464 400	2 %	268 160	250 220
Toimintakulut	561 764	467 040	473 900	1 %	277 660	259 720
Toimintakate	-7 780	-9 750	-9 500	-3 %	-9 500	-9 500
HÄMEEN LIITTO YHTEENSÄ						
Toimintatuotot	2 732 020	2 698 990	2 679 100	-1 %	2 482 860	2 464 920
Toimintakulut	2 730 424	2 708 740	2 688 600	-1 %	2 480 380	2 463 600
Toimintakate	1 597	-9 750	-9 500	-3 %	2 480	1 320

Taulukko: Tuloslaskelma

	TP 2025	TA 2026 muutettu	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Myyntituotot	2 194 043	2 147 100	2 195 100	2 195 100	2 195 100
Tuet ja avustukset	516 570	532 290	469 400	273 160	255 220
Muut toimintatuotot	21 408	19 600	14 600	14 600	14 600
Toimintatuotot	2 732 020	2 698 990	2 679 100	2 482 860	2 464 920
Henkilöstökulut	1 811 690	1 879 140	1 906 540	1 750 790	1 767 340
Palvelujen ostot	773 703	683 870	634 920	582 190	549 260
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	29 381	20 850	28 130	28 000	28 000
Avustukset			2 000	2 000	2 000
Muut toimintakulut	115 782	124 880	117 010	117 400	117 000
Toimintakulut	2 730 556	2 708 740	2 688 600	2 480 380	2 463 600
Toimintakate	1 464	-9 750	-9 500	2 480	1 320
Rahoitustuotot ja -kulut	4 615	-336 300	3 000	3 000	3 000
Vuosikate	6 079	-346 050	-6 500	5 480	4 320
Suunnitelmanmukaiset poistot	-9 906	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-3 826	-346 050	-6 500	5 480	4 320
Poistoeron muutos	6 973	0	0	0	0
Varausten muutos	0	0	0	0	0
Rahastojen muutos	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Tilikauden yli/alijäämä	18 146	-331 050	8 500	20 480	19 320

Taulukko: Investointiosa

Investointiosa

Toimielin: Maakuntahallitus

Tehtävä: Operatiivinen toiminta

	Tilinpäätös	Talousarvio	Talousarvio	Taloussuunnitelma	
	2025	2026	2027	2028	2029
Menot	0	0	0	0	0
Tulot	0	0	0	0	0
Nettomenot	0	0	0	0	0

Taulukko: Rahoitusosa

Rahoitusosa			TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta							
	Vuosikate		6 079	-9 750	-6 500	5 480	4 320
	Satunnaiset erät	+ / -					
	Tulorahoituksen korjauserät	+ / -					
Intestointien rahavirta							
	Investointimenot	-					
	Rahoitusosuudet investointimenoihin	-					
	Pysyvien vastaavien						
	hyödykkeiden luovutustulot	-					
Toiminnan ja investointien rahavirta			6 079	-9 750	-6 500	5 480	4 320
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
	Antolainasaamisten lisäys	-					
	Antolainasaamisten vähennys						
Lainakannan muutokset							
	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+					
	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-					
	Lyhytaikaisten lainojen muutos	+ / -					
Oman pääoman muutokset							
Muut maksuvalmiuksen muutokset			88 481				
Rahoituksen rahavirta							
Rahavarojen muutos			94 560	-9 750	-6 500	5 480	4 320
Lainakanta 31.12		-	-	-	-	-	-

Taulukko: Jäsenkuntien maksuosuudet vuodelle 2027

JÄSENKUNTIEN MAKSUOSUUSARVIO VUODELLE 2027

	Kunnallisverot	Yhteisöverot	Verot yhteensä	Maksu-osuus	Maksuosuus
	2024	2024	2024		2027
	euro	euro	euro	%	euro
FORSSA	25 654 549	3 178 943	28 833 492	8,24	179 679
HATTULA	17 457 632	2 395 977	19 853 609	5,67	123 720
HAUSJÄRVI	15 315 889	958 824	16 274 713	4,65	101 417
HUMPPILA	3 580 558	289 955	3 870 513	1,11	24 119
HÄMEENLINNA	128 920 930	17 804 544	146 725 474	41,94	914 333
JANAKKALA	29 871 124	2 646 147	32 517 271	9,29	202 635
JOKIOINEN	8 788 557	485 713	9 274 270	2,65	57 794
LOPPI	13 949 627	1 304 069	15 253 696	4,36	95 055
RIIHIMÄKI	50 666 397	11 212 835	61 879 232	17,69	385 606
TAMMELA	10 382 146	912 752	11 294 898	3,23	70 385
YPÄJÄ	3 853 365	215 616	4 068 981	1,16	25 356
YHTEENSÄ	308 440 774	41 405 375	349 846 149	100,00	2 180 100

Luottamushenkilöhallinto	100 000
Operatiivinen toiminta	2 080 100
Projektitoiminta	0
Yhteensä	2 180 100

Lähde: veronsaajat.vero.fi 4.11.2025

Taulukko: Taseen yli-/alijäämän kehittyminen

Taseen yli-/alijäämän kehittyminen											
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Taseen yli- / alijäämä (1000 €)	1 023	1 038	1 257	1 257	1 257	1 258	1 258	1 259	1 144	1 118	1 113

Taulukko: Taloussuunnitelmavuodet

Taloussuunnitelmavuodet					
	TP2025	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Luottamushenkilöhallinto	125 000	125 000	100 000	100 000	100 000
Operatiivinen toiminta	2 015 100	2 015 100	2 080 100	2 080 100	2 080 100
Vaihemaakuntakaava	100 000	0	0	0	0
Projektitoiminta	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	2 240 100	2 140 100	2 180 100	2 180 100	2 180 100

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Asiantuntijuus
intohimona.